

TA’LIMDA XALQARO ALOQALARNI BOSHQARISHNING ZAMONAVIY YONDASHUVLARI

“Qamashi milliy maktabi” MMIBDO‘

Xolmatova Kibriyo Mirzayevna

Annotatsiya

Mazkur tezisda oliy ta’lim tizimida xalqaro aloqalarni boshqarishning nazariy va amaliy jihatlari tahlil qilinadi. Globalizatsiya sharoitida ta’limning internatsionallashuvi jarayoni, boshqaruv strategiyalari hamda xalqaro hamkorlik samaradorligini oshirish yo‘llari o‘rganiladi. Shuningdek, xalqaro tajriba asosida ta’lim muassasalarida boshqaruv mexanizmlarini takomillashtirish yo‘nalishlari yoritiladi.

Kalit so‘zlar: xalqaro hamkorlik, internatsionallashuv, ta’lim menejmenti, akademik mobilitet, strategik boshqaruv.

XXI asrda globallashuv jarayonlari iqtisodiyot, siyosat va madaniyat bilan bir qatorda ta’lim tizimining ham tubdan o‘zgarishiga olib kelmoqda. Zamonaviy oliy ta’lim tizimi nafaqat milliy ehtiyojlarni, balki global mehnat bozori talablarini ham hisobga olgan holda rivojlanmoqda. Shu nuqtai nazardan, ta’limda xalqaro aloqalarni rivojlantirish va ularni samarali boshqarish strategik ahamiyat kasb etadi.

Ilmiy adabiyotlarda ta’limning internatsionallashuvi “ta’lim jarayoniga xalqaro, madaniyatlararo va global o‘lchamlarni integratsiya qilish jarayoni” sifatida talqin qilinadi . Bu jarayon nafaqat talaba almashinuvi yoki qo‘shma dasturlar bilan cheklanib qolmay, balki ta’lim siyosati, o‘quv dasturlari, ilmiy tadqiqotlar va boshqaruv tizimlarini ham qamrab oladi.

Bugungi kunda universitetlar xalqaro maydonda raqobatbardosh bo‘lish uchun o‘z faoliyatini strategik jihatdan qayta tashkil etmoqda. Tadqiqotchilar fikriga ko‘ra, internatsionallashuv globalizatsiyaga javob sifatida shakllangan strategik jarayon

bo‘lib, u ta’lim sifatini oshirish, ilmiy salohiyatni kuchaytirish va xalqaro nufuzni mustahkamlashga xizmat qiladi .

Shuningdek, xalqaro tashkilotlar, jumladan OECD tomonidan olib borilgan tadqiqotlar ta’limda xalqaro komponentni integratsiya qilish sifatni ta’minlashning muhim omili ekanligini ko‘rsatadi . Shu bois, bugungi kunda xalqaro aloqalarni boshqarish nafaqat tashkiliy, balki strategik menejmentning muhim yo‘nalishiga aylangan.

1. Ta’limda xalqaro aloqalarning nazariy asoslari va ahamiyati

Ta’lim tizimining internatsionallashuvi zamonaviy jamiyat rivojining asosiy tendensiyalaridan biri hisoblanadi. UNESCO va boshqa xalqaro tashkilotlar ta’limning xalqaro integratsiyasini barqaror rivojlanishning muhim omili sifatida e’tirof etadi .

Xalqaro aloqalar quyidagi asosiy yo‘nalishlarni o‘z ichiga oladi:

• talabalar va professor-o‘qituvchilar mobiliteti;

• qo‘shma ta’lim dasturlari va diplomlar;

• ilmiy tadqiqotlarda xalqaro hamkorlik;

• transmilliy ta’lim loyihalari.

Ushbu jarayonlar natijasida:

• ta’lim sifati oshadi;

• innovatsion bilimlar almashinuvi kuchayadi;

• bitiruvchilarning global kompetensiyalari rivojlanadi.

Tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, xalqaro hamkorlik universitetlarning ilmiy salohiyatini oshirish va global reytinglardagi o‘rnini yaxshilashga xizmat qiladi .

2. Xalqaro aloqalarni boshqarishning zamonaviy mexanizmlari

Xalqaro aloqalarni samarali boshqarish murakkab va ko‘p bosqichli jarayon bo‘lib, u strategik yondashuvni talab etadi. Zamonaviy boshqaruv tizimi quyidagi asosiy elementlarni o‘z ichiga oladi:

a) Strategik boshqaruv

Xalqaro hamkorlikni rivojlantirish uchun oliy ta’lim muassasalari aniq strategiyalar ishlab chiqishi zarur. Tadqiqotlarga ko‘ra, dunyo universitetlarining 90% dan ortig‘i o‘z rivojlanish strategiyalariga internatsionallashuvni kiritgan .

b) Institutsional boshqaruv tizimi

Xalqaro bo‘limlar faoliyati, hamkorlik shartnomalari va loyihalarni boshqarish tizimlari muhim ahamiyatga ega. Bu jarayon akademik va ma’muriy faoliyatni integratsiyalashni talab qiladi.

c) Raqamli texnologiyalar

Raqamli platformalar orqali xalqaro hamkorlikni yo‘lga qo‘yish, masofaviy ta’lim va virtual almashinuv dasturlari zamonaviy boshqaruvning muhim elementi hisoblanadi.

d) Sifatni ta’minlash tizimi

Xalqaro dasturlar sifatini nazorat qilish va akkreditatsiya jarayonlari muhim hisoblanadi.

OECD tadqiqotlari xalqaro faoliyatni baholash va monitoring qilish zarurligini ta’kidlaydi .

3. Muammolar va ularni bartaraf etish strategiyalari

Xalqaro aloqalarni boshqarishda bir qator muammolar mavjud:

• moliyaviy resurslarning yetishmasligi;

• til va madaniy to‘siqlar;

• byurokratik jarayonlarning murakkabligi;

• xalqaro tajriba yetishmasligi.

Shuningdek, global raqobat va “ta’lim bozori”ning shakllanishi universitetlardan yanada moslashuvchan boshqaruvni talab etadi .

Ushbu muammolarni hal etish uchun quyidagi choralar tavsiya etiladi:

• xalqaro grant va fondlarni jalb qilish;

• xorijiy tillar va madaniyatlararo kompetensiyalarni rivojlantirish;

• boshqaruv kadrlarini tayyorlash va malakasini oshirish;

• xalqaro standartlarga mos boshqaruv tizimini joriy etish.

Ta’limda xalqaro aloqalarni boshqarish zamonaviy oliy ta’lim tizimining ajralmas qismiga aylangan. Strategik yondashuv, innovatsion boshqaruv usullari va xalqaro tajribani joriy etish orqali ta’lim sifatini oshirish hamda global raqobatbardoshlikni ta’minlash mumkin. Shu bois, xalqaro hamkorlikni samarali boshqarish tizimini rivojlantirish ustuvor vazifa hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Altbach P.G., Knight J. The Internationalization of Higher Education. – 2007.
2. De Wit H. Internationalization of Higher Education. – 2017.
3. OECD. Quality and Internationalisation in Higher Education. – 2024
4. UNESCO. Internationalization of Higher Education. – 2003
5. Knight J. Higher Education in Turmoil. – 2008.
6. Altbach P.G., Reisberg L., Rumbley L. Trends in Global Higher Education. – 2009
7. Ge Y. Internationalisation in Higher Education. – 2022
8. Wysocka K. Internationalization and Quality Assurance in Higher Education. – 2022
9. Rosyidah N. Internationalization in Higher Education. – 2020
10. OECD. Higher Education to 2030: Globalisation. – 2009
11. Knight J. Internationalization Remodeled. – 2004.
12. Internationalization of Higher Education (ilmiy sharh manba)